

GIÁO DỤC CẢM XÚC THẨM MĨ CHO TRẺ MẪU GIÁO THÔNG QUA HOẠT ĐỘNG TẠO HÌNH

HOÀNG THỊ BẢO TRANG*

Ngày nhận bài: 01/08/2017; ngày sửa chữa: 02/08/2017; ngày duyệt đăng: 04/08/2017.

Abstract: Aesthetic appreciation education for pre-school children through shaping activities is required to enhance the sense of aesthetic of children and meet requirements of educational reform. In this article, author presents some theoretical and practical issues of aesthetic appreciation education at kindergartens. Also, the article proposes some measures to enhance quality of aesthetic appreciation education for preschool children through shaping activities.

Keywords: Education, aesthetic sense, shaping activity, pre-school children.

Giao dục (GD) và bồi dưỡng cảm xúc thẩm mỹ (CXTM) cho trẻ mẫu giáo (MG) thông qua hoạt động tạo hình (HĐTH) hiện nay đã có những thay đổi, chuyển biến tích cực, phong phú hơn về cả nội dung và hình thức so với các giai đoạn trước đây. Tuy vậy, thông qua quá trình tổ chức các HĐTH, các biện pháp, phương pháp GD CXTM cho trẻ lứa tuổi này vẫn còn nhiều hạn chế; những đổi mới trong giáo dục thẩm mỹ (GDTM) cho trẻ phần nào đó đã đáp ứng thực tiễn GD nhưng chưa thực sự đáng kể. Việc gợi mở và dẫn dắt trẻ với mục đích tăng cường vốn hiểu biết, khắc sâu ấn tượng và khơi gợi CXTM cho trẻ còn chưa thực sự hiệu quả. Vì vậy, nghiên cứu vai trò, các hình thức GD CXTM cho trẻ MG nói chung, đặc biệt là CXTM thông qua tổ chức các HĐTH nói riêng nhằm nâng cao hiệu quả của GDTM là vấn đề cần thiết, đáp ứng nhu cầu đổi mới GD.

1. Những vấn đề cơ bản về GDTM cho trẻ MG thông qua HĐTH

1.1. Sự xuất hiện và bản chất của cảm xúc (CX)

CX có thể hiểu như là sự rung động về một mặt nhất định của con người đối với các hiện tượng nào đó của hiện thực. Từ đó, người ta có thể nảy ra ý muốn biến những hình tượng trong ý nghĩ của mình thành hình tượng để mọi người thấy được bằng cách dùng màu sắc để vẽ. Tuy nhiên, đối với những ai chưa học qua về tạo hình thì những sản phẩm mang tính hình tượng đó sẽ không đạt hiệu quả thẩm mỹ cao cũng như về giá trị CX.

Carroll E. Izard - tiến sĩ, giáo sư tâm lý học người Mỹ trong công trình nghiên cứu của mình đã nêu lên 10 CX với tư cách là những CX nền tảng [1]. Định nghĩa về CX gồm quá trình ba cấp độ các quá trình tâm - sinh lý thần kinh, thể nghiệm chủ quan và biểu hiện bên ngoài, đồng thời chứng minh rằng CX của người bao gồm những CX tích cực và CX tiêu cực. Theo ông, có sáu hệ thống trong tổ chức nhân cách bao

gồm: nội cân bằng, CX, tri giác, nhận thức, vận động và hệ thống có tầm quan trọng nhất đối với sự vận hành của nhân cách, cùng tạo nên cơ sở của hành vi của con người. Cũng từ những hệ thống hợp thành nhân cách tạo nên bốn kiểu động cơ chính là những kích thích, những CX, sự tương tác xúc động nhận thức và các cấu trúc xúc động - nhận thức. Khác với những kích thích là kết quả của biến đổi trong các mô thường diễn ra theo chu kì, những CX được xem như là những hiện tượng rung cảm - động cơ có chức năng thích nghi. Ông cho rằng các CX ảnh hưởng đến toàn bộ con người nói chung và đến sự khác biệt cá nhân về các ngưỡng CX ở trẻ em rời riêng, giúp cho hoạt động của chúng hướng tới nhận thức xung quanh, làm biến đổi những ý nghĩ và những hành động thực tế của chúng.

Đối với trẻ em, CX thường bắt đầu từ bên ngoài bằng hoạt động với đối tượng. Khi đứa trẻ phát hiện ra điều gì đó, chúng bắt đầu hướng sự quan tâm đến đối tượng đó bằng cách như xem lại, sờ vào hay thậm chí nói câu gì đó... thì lúc đó CX đã xuất hiện.

CX xuất hiện ở ngay trong chính đối tượng - đó là đồ chơi, là sự vật hiện tượng xung quanh, là con người. Đối tượng trước mắt trẻ mang màu sắc, hình dáng, bố cục hay sự hấp dẫn ở trong chính cấu trúc, biểu tượng bên ngoài khiến trẻ dễ thấy, dễ tiếp xúc và tri giác. Bên cạnh đó, CX còn ở hoạt động bên trong của trẻ được biểu thị ra ngoài bằng các cách thức khác nhau như ngạc nhiên, sờ, ngắm nghía, lật đi lật lại...

CXTM của trẻ được xuất hiện khi trẻ trực tiếp hoạt động với đối tượng hấp dẫn, gần gũi trẻ về màu sắc, hình dáng, đường nét, bố cục ở xung quanh, kích thích trẻ hoạt động lặp đi lặp lại nhiều lần. Từ đó trẻ có thể tổ thái độ của mình bằng lời nói, cử chỉ, hành vi thẩm mỹ và thực hành tạo sản phẩm.

* Trường Cao đẳng Sư phạm Trung ương

Ở trẻ MG, việc trang bị và bồi dưỡng CXTM cho trẻ thông qua HĐTH chính là tổ chức cho trẻ hoạt động hướng tới đối tượng mang tính thẩm mỹ, giúp trẻ tìm kiếm, phát hiện ra vẻ đẹp của chúng, đồng thời phản ánh chúng nhờ nhận thức của trẻ. Trong thời kì MG, mặt thẩm mỹ là mặt phát triển nhanh nhất bởi đặc trưng tâm lí của giai đoạn này được biểu hiện ở tính hình tượng, tính dễ CX. Ngoài ra, sự phát triển về mặt thẩm mỹ sẽ kéo theo sự phát triển cả về đạo đức, trí tuệ và thể chất. Do vậy, GDTM cho trẻ MG là một việc làm không thể chậm trễ, cần được tiến hành một cách nghiêm túc để “ươm mầm” cho những tài năng tương lai.

1.2. Chức năng GD CXTM cho trẻ MG của HĐTH

HĐTH là một trong những nội dung GDTM nhằm phát triển toàn diện cho trẻ MG, thông qua đó phát triển cảm giác, tri giác, phát triển khả năng cảm thụ và khả năng sáng tạo, đồng thời HĐTH còn là sự biểu lộ thái độ, tình cảm của trẻ đối với thế giới xung quanh.

HĐTH trong trường mầm non là một hoạt động mang tính nghệ thuật bao gồm các hình thức vẽ, xé - cắt dán, nặn, gấp xếp hình. Chức năng cơ bản của hoạt động này là phản ánh hiện thực bằng hình tượng và đó là một trong những hoạt động thú vị nhất đối với trẻ MG, làm cho trẻ hứng thú và tạo ra những CX tích cực.

Đối với trẻ, thế giới xung quanh luôn mới mẻ và lí thú, trẻ luôn muốn biểu đạt CX của mình thông qua mọi phương tiện. Trong điều kiện khả năng ngôn ngữ chưa phát triển hoàn thiện thì nghệ thuật tạo hình chính là phương tiện biểu đạt hiệu quả nhất.

Lứa tuổi MG là lứa tuổi tràn ngập CX, phát triển trí tò mò, trí tưởng tượng, khả năng liên tưởng mạnh. Mọi trẻ em đều tiềm ẩn năng lực sáng tạo, sự sáng tạo của trẻ không giống sự sáng tạo của người lớn. Sáng tạo ở người lớn là tạo ra cái mới, cái độc đáo, có tính bền vững và thường là kết quả của sự nỗ lực tìm tòi..., còn ở trẻ em thì sáng tạo phụ thuộc nhiều vào CX, vào tình huống và thường kém bền vững.

HĐTH trong trường mầm non bao gồm 4 loại hình chủ đạo như: vẽ - tô, xé - cắt dán; nặn; xếp hình. Mỗi thể loại đều mang tính đặc thù riêng rất khác nhau. Ví dụ như trong hoạt động xé - cắt dán, tính chất của hoạt động phản ánh hình tượng nghệ thuật này lại là màu sắc, cách miêu tả sự vật hiện tượng theo mảng màu đòi hỏi trẻ phải khám phá, ngấm nghĩa, suy nghĩ độc lập để phát hiện ra vẻ đẹp của tranh xé dán. Trẻ tiếp xúc với tranh xé dán, suy đoán sự vật hiện tượng nhờ các mảng màu, sự rục rờ và tính biểu tượng của các dáng vẽ cây cối, hoa lá... làm nảy nở ở trẻ niềm say mê, hứng thú. CXTM lúc này ở trẻ gợi lại những ấn

tượng mạnh mẽ kích lệ trẻ hoạt động, tìm kiếm cách thức thể hiện những ý tưởng của mình. Hay như trong hoạt động vẽ thì khả năng sử dụng đường nét, hình dạng như những phương tiện truyền cảm, thể hiện ở mức độ tích cực và tương đối chuẩn xác trong việc thể hiện hình dạng tròn, vuông, tam giác hay chữ nhật được linh hoạt sử dụng trong vẽ các sự vật đơn giản mà trẻ quan sát được trong môi trường xung quanh. Mặc dù các hình vẽ ở lứa tuổi MG còn sơ lược, đôi khi còn khó hiểu đối với người lớn nhưng trong con mắt trẻ thơ, chúng lại rất sống động.

Như vậy, các dạng HĐTH phản ánh rõ nét tính đa dạng và phong phú của nó, tạo nên niềm vui hoạt động, sáng tạo, sự tích cực suy nghĩ độc lập ở trẻ. Trong HĐTH, việc tạo cho trẻ khả năng bộc lộ CX đối với sự vật hiện tượng là rất quan trọng, cần thiết để từ đó trang bị cho trẻ những kĩ năng, những phương tiện biểu đạt CX của mình. “HĐTH chỉ có tính chất sáng tạo khi CXTM được phát triển ở trẻ em và trẻ đã nắm được những kĩ năng, kĩ xảo cần thiết để hoạt động sáng tạo” [2]. Đây là những kinh nghiệm thực tế của Yaculina N.P và Kômarôva T.X.

1.3. Đặc điểm lứa tuổi và vai trò của nó đối với sự phát triển CXTM trong HĐTH ở trẻ MG

Quá trình phát triển của trẻ MG được chia làm 3 giai đoạn: trẻ MG bé 3-4 tuổi, MG nhỡ 4-5 tuổi và MG lớn 5-6 tuổi. Mỗi giai đoạn, sự phát triển tâm - sinh lí của trẻ mang những đặc thù khác nhau, có liên quan mật thiết với nhau, ảnh hưởng quan trọng đến quá trình hình thành nhân cách của trẻ, đồng thời phát triển và hoàn thiện các quá trình tâm lí thêm phong phú và sâu sắc.

Giai đoạn 3-4 tuổi: hoạt động của trẻ đa phần không có chủ định, các quá trình ghi nhớ, chú ý, tưởng tượng còn ở dạng vô thức. Trẻ thích tự làm, thích bắt chước làm theo người lớn. Hoạt động tư duy trực quan hành động phát triển mạnh, trẻ thích dùng tay để cùng với nhìn thấy, nghe thấy là sờ thấy. Ở độ tuổi này, trẻ rất nhạy cảm với màu sắc của đồ vật, đồ chơi, con vật mà trẻ được tiếp xúc. Những CX của trẻ ở độ tuổi này mới chỉ dừng ở mức thích thú khi được xem, được bắt chước và hầu như trẻ chưa có khả năng bộc lộ ý thích đó của mình vào hoạt động, trong công việc cụ thể, nhằm tạo nên sự thay đổi hoặc thể hiện ý muốn của mình.

Giai đoạn 4-5 tuổi: là giai đoạn phát triển mạnh mẽ của những CXTM. Đa số trẻ em bộc lộ khả năng tự lực trong hoạt động, tự do và chủ động lựa chọn nội dung hoạt động cho mình, tìm cách trao đổi với bạn. Đây là giai đoạn phát triển mạnh tư duy trực quan hình tượng, tiến tới các hoạt động có suy luận,

phán đoán. Sự xuất hiện những CX của trẻ chính là điều kiện thuận lợi cho GDTM. Ngược lại có thể sử dụng các biện pháp GDTM để tạo CX, ấn tượng và tình cảm ở trẻ, góp phần quan trọng trong sự phát triển nhân cách trẻ em.

Giai đoạn 5-6 tuổi: là giai đoạn hoàn thiện cấu trúc tâm lí người. Ở thời kì này, trẻ trở nên thành thạo khi giao tiếp và sử dụng ngôn ngữ để diễn đạt cũng như nêu ý định của mình. Mọi hoạt động CX, hứng thú và những ấn tượng của trẻ về cái đẹp, về sự vật hiện tượng xung quanh, đặc biệt là sự thay đổi của xung quanh được trẻ dễ dàng phát hiện và cảm nhận.

Tuổi MG là thời kì thuận lợi cho GDTM và chính việc GDTM lại có khả năng kì diệu là tạo ra hiệu quả to lớn đối với sự phát triển toàn diện nhân cách trẻ em, đặc biệt là GD đạo đức, GD lòng nhân ái.

2. Thực tiễn quá trình GD CXTM cho trẻ MG thông qua HĐTH

2.1. Thực trạng HĐTH trong các trường MG

Thực tế trong nhiều năm qua, HĐTH với nhiệm vụ chính là dạy trẻ biết cầm bút vẽ và làm được một số đồ chơi. Các hoạt động chính của trẻ ở lớp chủ yếu được tổ chức dưới dạng một tiết học, trong đó giáo viên (GV) thực hiện vai trò là người hướng dẫn, phân tích và làm mẫu, đồng thời tổ chức thực hiện theo quy trình chặt chẽ. Mỗi lứa tuổi theo quy định của chương trình có từ 30 đến 60 bài được soạn sẵn, giúp GV có thể thực hiện đúng bài soạn cho trẻ của lớp mình. Những bài soạn này được quy định cụ thể theo tháng, theo tuần cố định, thứ tự bài cũng được quy định... Hệ thống các bài soạn thống nhất cho tất cả các vùng miền, thành phố cũng như nông thôn, dành cho tất cả các GV đã được đào tạo ở các trình độ khác nhau cũng như GV chưa qua đào tạo. Sự giao lưu của cô và trẻ trong quá trình học chủ yếu vẫn là cô yêu cầu, trẻ nhắc lại. Cô hỏi các câu hỏi không phải tư duy nhiều mà chủ yếu là áp đặt khiến trẻ thường trả lời thụ động. Ví dụ như: “Bức tranh mà cô thể hiện có đẹp không?”, trẻ trả lời: “Có ạ!”, “Con gà có mấy chân hả các con?”, trẻ trả lời: “Có hai chân ạ!”, các bài vẽ thường được quy về một số dạng hình cơ bản, đường nét thống nhất để rèn trẻ thực hiện đúng như đã nêu ra trong mẫu... Đây là giai đoạn hầu hết trẻ không có thói quen độc lập suy nghĩ, đoán, hỏi, sờ mó, làm thử. Hoạt động CX của cô dành cho trẻ và hoạt động đầy hứng thú CX mà trẻ có được thông qua HĐTH ở độ tuổi này còn nhiều hạn chế, các điều kiện tâm lí để phát triển CXTM cho trẻ chưa được phát triển, nghĩa là vai trò GDTM chưa được phát huy.

2.2. Những yếu tố ảnh hưởng đến quá trình GD CXTM của trẻ MG trong trường mầm non

2.2.1. Về GV: Hầu như các GV thường cho rằng, một đứa trẻ đứng trước sự vật, hiện tượng hay một đối tượng cụ thể nào đó đều mới lạ hoàn toàn và chưa biết gì. Vì thế, họ thường áp đặt những suy nghĩ của mình cho trẻ. Ví dụ như: “Hôm nay, cô mang đến cho các con bức tranh về đàn cá rất là đẹp, các con có thích không?”. Có thể nói, GV cho rằng bức tranh mà cô mang đến là đẹp thì đương nhiên các trẻ cũng phải thích bức tranh đó và công nhận đây là một bức tranh đẹp. Bên cạnh đó, GV thường quan niệm rằng cái đẹp của sản phẩm tạo hình là cái giống nguyên mẫu. Vậy có khác gì chụp ảnh, in ảnh? Đây cũng là sự hạn chế của GV mầm non về kĩ năng tạo hình và kĩ năng tổ chức HĐTH. Nhiều GV chưa tận dụng được môi trường xung quanh để GDTM, là điều kiện để dẫn dắt trẻ bộc lộ tình cảm, CX.

2.2.2. Về cơ sở vật chất, phương tiện: do quan niệm của các nhà quản lí, các GV và thậm chí là các bậc phụ huynh luôn cho rằng “việc” học tạo hình chỉ đơn giản là sử dụng các loại vật liệu sẵn có trong thiên nhiên và thực hiện theo mẫu nên việc nghiên cứu và cung cấp thiết bị tạo hình cho trẻ rất hạn chế. Các loại đất nặn, giấy màu, kéo, hồ dán... hầu như chưa có gì cải tiến. Một trong những thiếu thốn về đồ dùng tạo hình cho trẻ trong trường MG là những đồ chơi mang tính dân tộc như bộ tranh dân gian Đông Hồ hay các đồ dùng mĩ nghệ dân gian, các pho tượng bằng gốm, đất nung... Sự đổi mới trong quá trình tổ chức các hoạt động GD tạo hình hiện nay, phần nào đó đã giúp trẻ có điều kiện được vẽ, nặn hay xé - cắt dán nhiều hơn khi tham gia vào hoạt động chứ chưa đạt được các giá trị về sự phong phú vốn có của hoạt động như các thể loại, các chất liệu nghệ thuật dân gian, phong cách dân tộc độc đáo... Những hạn chế này khiến cho trẻ MG nghèo nàn về CX, mơ hồ với cái đẹp, thiếu hụt kiến thức về nghệ thuật dân gian và cảm thụ các tác phẩm nghệ thuật.

3. Các biện pháp tăng cường hiệu quả GD CXTM cho trẻ MG thông qua HĐTH

3.1. Sử dụng tích cực các biện pháp dùng lời

Trẻ MG có khả năng giao tiếp, trò chuyện và trao đổi bằng ngôn ngữ phát triển hơn so với các giai đoạn trước. Bởi vậy, dễ dàng nhận ra hoạt động giao tiếp, trò chuyện, trao đổi giữa các trẻ với nhau, giữa trẻ và người lớn về các đối tượng trong sinh hoạt hàng ngày của trẻ. Thông qua giao tiếp, trẻ dễ dàng nhận biết các đặc điểm, tính chất của sự vật, hiện tượng đồng thời giúp trẻ chia sẻ và diễn đạt các ý tưởng, trao đổi và thể hiện CX cá nhân về đối tượng, giúp trẻ cùng nhau đưa đến những nhận xét chung về đối tượng. Các hình thức trao đổi nhằm gợi cho trẻ nhớ lại, tưởng

tượng ra những điều có thể hợp lí để nói. Việc trao đổi này cần có sự gợi ý của GV, GV đưa ra các tình huống nhỏ để trẻ tự nêu ý kiến của mình và nghe ý kiến của các bạn. Điều này cũng cần thực hiện khi tiến hành trưng bày sản phẩm tạo hình của trẻ, GV cho trẻ tự nêu ý kiến về sản phẩm của mình và nhận xét về sản phẩm của các bạn. Vì thông thường, khi trẻ tạo ra sản phẩm tạo hình, trẻ rất thích giới thiệu cho bạn bè, thầy cô và sung sướng thể hiện CX như vỗ tay...

3.2. Tiếp xúc với thiên nhiên và cuộc sống

Thiên nhiên và cuộc sống xung quanh có vai trò và ý nghĩa đặc biệt quan trọng với trẻ. Có thể khẳng định, tất cả trẻ em đều vui sướng và đầy hứng khởi khi được hoạt động trong môi trường thiên nhiên. Trẻ luôn mong muốn được tiếp xúc với các sự vật, hiện tượng gần gũi xung quanh cuộc sống hàng ngày, tiếp xúc với cha mẹ, cô giáo, bạn bè... Đối với trẻ, mối quan hệ của các sự vật, hiện tượng trong thiên nhiên và cuộc sống xung quanh thật hấp dẫn và đầy hứng thú, sự giao tiếp này cũng chính là nền tảng để làm giàu thêm đời sống tình cảm với những cung bậc CX và bồi dưỡng vốn hiểu biết, kinh nghiệm cho trẻ hàng ngày.

Nhu cầu khám phá và nhận thức về thế giới xung quanh của trẻ lứa tuổi MG là rất lớn. Những hiểu biết của trẻ nhờ tiếp xúc bằng các giác quan như ngắm, nhìn, sờ, ngửi... khiến trẻ ngày càng có nhu cầu hơn nữa để khám phá sự hấp dẫn đa dạng của thiên nhiên và cuộc sống. Tuy nhiên, hoạt động này của trẻ ở lứa tuổi MG còn tùy thuộc vào khả năng nhận biết và độ nhạy cảm của từng trẻ. Việc sử dụng môi trường xung quanh để làm giàu CXTM, phát huy vai trò tích cực của các giác quan trong tiếp xúc, quan sát sự vật hiện tượng... chính là dựa vào đặc điểm phát triển các khả năng cảm tính của trẻ về sự vật hiện tượng xung quanh, mở rộng vốn sống cho trẻ, tạo cho trẻ có nhiều biểu tượng và hứng thú trước vẻ đẹp của thiên nhiên và cuộc sống xung quanh.

3.3. Tiếp xúc với các tác phẩm nghệ thuật tạo hình

Các sản phẩm tạo hình được tạo nên bởi các chất liệu khác nhau, bởi các chủ đề, nội dung khác nhau, nhưng mọi sản phẩm nghệ thuật mang tính dân tộc truyền thống đều mang lại những nét đẹp riêng. Sự phản ánh này dựa trên màu sắc, hình dáng, đường nét, họa tiết... đều mang tính dân tộc và tính nhân văn sâu sắc.

Đối với trẻ MG, nghệ thuật dân gian trong các sản phẩm tạo hình thực ra còn rất mới mẻ và xa lạ với trẻ. Trẻ chưa được làm quen với cách quan sát và xem xét chúng về mặt CXTM, sự thích thú mang

tính thẩm mĩ cao. Để tiếp nhận loại hình này và có những CX mới mẻ của trẻ, cần lựa chọn những nội dung, đối tượng gần gũi nhất ở cuộc sống xung quanh trẻ, đặc biệt cho trẻ xem tranh, tượng dân gian để cảm nhận được vẻ đẹp của chúng, sự trân trọng nghệ thuật truyền thống.

Những bức tranh, tượng nghệ thuật là biểu hiện tập trung vẻ đẹp của cuộc sống quanh ta. Xem tranh đẹp giúp cho việc hình thành trong tâm hồn trẻ thơ những tình cảm thiết tha đối với thiên nhiên và con người. Tranh dành cho trẻ MG cần đạt các giá trị như: ngôn ngữ tạo hình đơn giản; nội dung, hình tượng rõ ràng phù hợp với lứa tuổi; màu sắc tươi sáng; đường nét hài hòa... để trẻ có thể cảm nhận được vẻ đẹp của tác phẩm một cách dễ dàng.

Xem tượng cũng là một thú vui đối với trẻ MG. Tượng có thể đặt tại vườn hoa, đại lộ... nếu trẻ được chỉ dẫn và cảm nhận được vẻ đẹp của những bức tượng mà các nhà điêu khắc đã gửi gắm vào đó thì trẻ sẽ biết trân trọng và giữ gìn. Trái lại nếu không được GDTM đầy đủ, không những các em thờ ơ với vẻ đẹp của các bức tượng mà còn có thể bôi bẩn lên chúng.

Đồ chơi đối với trẻ cũng thật là cần thiết, đó là một trong những phương tiện nhằm phát triển các chức năng tâm lí và hình thành nhân cách của trẻ; trong đó, việc phát triển tình cảm thẩm mĩ là rất quan trọng. Do đó, đồ chơi phải làm sao để vừa kích thích hoạt động của trẻ vừa khơi gợi những CXTM. Tránh cho trẻ chơi những đồ chơi có hình thù kì dị vì chúng không gợi lên được ở trẻ những CXTM tích cực mà trái lại còn gây nhiều tác hại làm cho trẻ thích nghi dần với cái "chưa đẹp" và làm thui chột những năng khiếu tạo ra cái đẹp ở trẻ.

4. Trẻ thể hiện các sản phẩm tạo hình

Trong thực tế, một số kĩ năng tạo hình thường được trẻ thao tác nhờ CX tích cực thông qua các tiết dạy tạo hình mà trẻ được áp dụng theo từng bài, rèn luyện nhiều lần. Ngay từ bé, trẻ đã rất thích chơi với các nguyên vật liệu để tạo ra các sản phẩm tạo hình, trẻ rất thích cầm bút di đi di lại trên giấy tạo ra những nét nguệch ngoạc hay cầm viên đất lăn đi lăn lại trong tay... Hoạt động với các nguyên vật liệu này gây sự hứng thú tích cực cho trẻ, tạo sự liên tưởng, thấy nó giống cái này, giống cái khác... Dần dần làm nảy nở CXTM, làm cho hoạt động của trẻ có ý thức, thực hiện một cách có chủ định kĩ năng của mình để tạo nên sản phẩm. Muốn trẻ tạo ra được sản phẩm, chúng ta cần cho trẻ làm quen và sử dụng nhiều nguyên vật liệu khác nhau nhưng đồng thời phải cung cấp các kĩ năng đúng, khéo léo

và hợp lí. Trong quá trình trẻ trải nghiệm, nên kích lệ để trẻ nêu ra ý tưởng tạo ra sản phẩm, mở rộng những CX và ấn tượng, kích thích trẻ hoạt động để tích lũy biểu tượng. Đó chính là cách để trẻ có thể bộc lộ CX, trí tưởng tượng thông qua các sản phẩm tạo hình. Các kĩ năng tạo hình của trẻ được biểu lộ thông qua các sản phẩm tạo hình như: phản ánh được những hình ảnh về người, vật, phong cảnh, đồ vật độc đáo, phong phú về màu sắc, bố cục, đường nét trong tranh vẽ, xé - cắt dán và sản phẩm nặn.

HĐTH là con đường, phương tiện cơ bản của GDTM cho trẻ lứa tuổi tiến học đường. Thông qua HĐTH, trẻ nhỏ được tiếp xúc, khám phá cái đẹp từ thiên nhiên, cuộc sống, mối quan hệ giữa con người và nghệ thuật... từ đó làm giàu trí tưởng tượng và tạo tiền đề cho các hoạt động tích cực ở trẻ, đặc biệt là sự xuất hiện các trạng thái, tình cảm thẩm mỹ, hình thành khả năng sáng tạo trong hoạt động ở trẻ. Đây chính là sự bộc lộ CXTM, là niềm vui sướng được hoạt động, là hạnh phúc khi trẻ nhỏ được cảm thụ và tái tạo, sáng tạo ra cái đẹp. Có thể nói, việc GD CXTM cho trẻ lứa tuổi này thông qua HĐTH có thể coi là con đường cơ bản và hiệu quả. Vì vậy, việc tổ chức HĐTH cho trẻ cần phải được tiến hành một cách có kế hoạch, có hệ thống, được triển khai và đánh giá một cách nghiêm túc để việc GD CXTM cho trẻ thông qua hoạt động này thực sự đạt được hiệu quả tích cực. □

Tài liệu tham khảo

- [1] Carroll E. Izard (1992). *Những cảm xúc của người*. NXB Giáo dục.
- [2] Xaculina N.P. Kômarôva T.X (1992). *Phương pháp dạy hoạt động tạo hình*. NXB Giáo dục.
- [3] Bộ GD-ĐT - Vụ Giáo dục mầm non - Trung tâm Nghiên cứu Giáo dục mầm non (2003). *Hướng dẫn thực hiện đổi mới hình thức tổ chức hoạt động giáo dục trẻ 4-5 tuổi*. NXB Giáo dục.
- [4] Bộ GD-ĐT - Vụ Giáo dục mầm non - Trung tâm Nghiên cứu Giáo dục mầm non (2003). *Hướng dẫn thực hiện đổi mới hình thức tổ chức hoạt động giáo dục trẻ 5-6 tuổi*. NXB Giáo dục.
- [5] Bộ GD-ĐT - Vụ Giáo dục mầm non - Trung tâm Nghiên cứu Giáo dục mầm non (2003). *Hướng dẫn thực hiện đổi mới hình thức tổ chức hoạt động giáo dục trẻ 3-4 tuổi*. NXB Giáo dục.
- [6] Lê Thanh Thủy (2004). *Phương pháp tổ chức hoạt động tạo hình cho trẻ mầm non*. NXB Đại học Sư phạm.
- [7] Lê Hồng Vân (2002). *Tạo hình và phương pháp hướng dẫn hoạt động tạo hình cho trẻ em (Quyển III - Phương pháp hướng dẫn hoạt động tạo hình cho trẻ mẫu giáo)*. NXB Đại học Quốc gia Hà Nội.

Biện pháp giáo dục thẩm mỹ...

(Tiếp theo trang 51)

thẩm mỹ được rèn luyện từ nhỏ sẽ hình thành quan điểm thẩm mỹ trong cuộc sống sau này của trẻ. Đây là điều có giá trị đặc biệt trong điều kiện văn hóa và khoa học phát triển mạnh mẽ như ngày nay.

Trước khi tiến hành hoạt động tạo hình, giáo viên nên trao đổi trước với gia đình về các đề tài sẽ được hướng dẫn trên lớp. Khi về nhà, gia đình có thể trò chuyện với trẻ về nội dung của đề tài đó; như vậy, trẻ sẽ biết trước đề tài và có cảm xúc, có hứng thú khi hoạt động đó diễn ra trên lớp.

Gia đình có thể phối hợp với nhà trường bằng việc mua thêm đồ dùng, giấy, bút, vở tập tô, tập vẽ, nguyên liệu nặn, cắt, xé, dán, chấm màu trang trí... giúp trẻ thành thạo các kĩ năng tạo hình, say mê trong hoạt động tạo hình; như vậy, giờ tạo hình trong trường MN sẽ trở nên vui tươi, hấp dẫn trẻ, không còn khô khan, nhàm chán.

Hoạt động tạo hình trong trường MN là phương tiện phát triển thẩm mỹ cho trẻ, giúp trẻ có lòng ham mê với nghệ thuật, hướng tới cái đẹp trong cuộc sống. Trong trường MN, cô giáo có vai trò quan trọng trong việc hướng dẫn các hoạt động tạo hình thông qua việc tạo ra môi trường, trang trí cảnh quan trong và ngoài lớp học sao cho trẻ có thể cảm nhận được vẻ đẹp của thiên nhiên, có cảm xúc tốt trước những giá trị nghệ thuật. Để thực hiện được điều này, việc trang bị cho trẻ kĩ năng tạo hình, giúp trẻ tạo ra sản phẩm là yếu tố cần thiết giúp trẻ tự tin trong các hoạt động học khác.

Giáo viên MN cần có chuyên môn tốt về tạo hình nghệ thuật, yêu nghề, hiểu trẻ, phối hợp tốt với gia đình, giúp trẻ có được môi trường học tập chuẩn về nội dung, hiện đại về cơ sở vật chất - nền tảng phát triển năng lực thẩm mỹ của trẻ MN. □

Tài liệu tham khảo

- [1] Bộ GD-ĐT (2009). *Chương trình Giáo dục mầm non*.
- [2] Nguyễn Thị Hòa (2011). *Giáo dục học mầm non*. NXB Đại học Sư phạm.
- [3] Đặng Hồng Phương (2014). *Phát triển tính tích cực vận động cho trẻ mầm non*. NXB Đại học Sư phạm.
- [4] Lê Thanh Thúy (2015). *Hoạt động tạo hình cho trẻ mầm non*. NXB Đại học Sư phạm.
- [5] Nguyễn Ánh Tuyết (chủ biên) - Nguyễn Thị Như Mai - Đinh Thị Kim Thoa (2009). *Tâm lí học trẻ em lứa tuổi mầm non*. NXB Đại học Sư phạm.